

Szakmai beszámoló a *Dualizmus Nógrádban c. Levéltári Napról*

A rendezvény célja: a történelem és a művelődéstörténet iránt érdeklődők átérezhessék azt a miliót, ami miatt a mai kor embere is sóvárogva ejti ki a száján: „azok boldog békeidők”. Fontos célkitűzés volt a program megvalósítása során, a levéltár tudományos tevékenységének bemutatása, és a raktárak mélyén őrzött forrásainak szakszerű formában történő megszólaltatása. Ezt sikerült oly módon kivitelezni, hogy minden korosztályt megérintett a kor szelleme.

A rendezvény alapvetően öt pillérből állt. Ezek kronologikusan követték egymást, szorosan kapcsolódtak egymáshoz mind a témát, mind a felhasznált anyagot tekintve.

A rendezvény elemeinek részletes ismertetése

I. Ferenc József Nógrádban c. kiállítás - „Lépd át a diadalkaput Ferenc Józseffel!”

A Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltárában a kiegyezés 150. évfordulója alkalmából készült a kiállítás. A Dualizmus korszakából azok az események kerültek a középpontba, amikor Ferenc József kapcsolatba került Nógrád vármegyével.

I. Ferenc József 1894. szeptember 17-én tett látogatást az akkori megyeszékhelyen, Balassagyarmaton. Az uralkodó tiszteletére a megye határán egy dízsátort állítottak fel, továbbá egy díszkaput is, ahol gróf Degenfeld Lajos főispán köszöntötte a királyt. A király megköszönte az igen szívélyes fogadtatást és folytatta az útját a vármegyebeli községi küldöttekkel együtt Balassagyarmatig.

Balassagyarmaton, a város határán egy díszes diadalkapu volt felállítva „*Üdv a királynak!*” felirattal, ahol Reményi Károly városbíró köszöntötte az uralkodót. A 27 tagú lovasbandérium attrakciója után Ferenc József a vármegyeházához vonult, ahol szintén volt díszkapu: „*Bizalmad az ősi erényben szeretet záloga a magyar szívében, koronádnak éke, népeidnek törhetetlen hűsége*” felirattal. Ezt követően a vármegyeháza nagytermébe ment, ahol fogadta a vármegye minden részéből oda érkező küldöttségeket. A királylátogatás méltó lezárásaként aznap este 7 órakor 46 terítékből álló királyi ebédet rendeztek.

A kiállítás első installációs eleme volt a diadalkapu, a királyi pár arcképével, „*Üdv a királynak!*” felirattal, szalagokkal, girlandokkal díszítve. Ezen a kapun keresztül léphettek be látogatóink az épületbe.

A kiállítás szerves részét képezte az öt tablón megjelenített levéltári iratokból és képillusztrációkból készített impozáns poszterek, amelyek tartalmazták a koronázással kapcsolatos dokumentumokat, a megyei résztvevőket, a Rudolf trónörökös halálakor keletkezett iratokat, továbbá a korabeli megye legkiemelkedőbb eseményét: az 1894-es királylátogatást, az előkészületektől az ünnepség lebonyolításáig. A levéltári iratok mellett számos képillusztráció, portré tette színessé a tárlatot. A vitrinekben többek között Ferenc József leirata mellett korabeli képeslapok mutatták be Mikszáth „Boldog vármegyéjét”.

A földszinti virtuális pont lehetővé tette az érdeklődők számára a további tájékozódást a korabeli sajtó anyagából.

A kiállítást megnyitotta és bemutatta Dr. Manhercz Orsolya, (történész, egyetemi adjunktus, ELTE BTK).

II. Erzsébet királyné, aki meghatározta a kor divatját! – Sisi-ruharekonstrukciók bemutatója

Erzsébet királyné, I. Ferenc József felesége hihetetlen népszerűségnek örvendett a dualizmus-kori Magyarországon. A kor divatját meghatározó személyiségként Erzsébet ruhái nagyon népszerűek voltak, a divatlapok rendszeresen foglalkoztak a megjelenésével.

A királylátogatás bemutatását követően a látogatók továbbhaladva a földszinti kiállítóterben Erzsébet királyné ruháinak korhű másolataival találkozhattak. Bemutatásra került nyolc ruhaköltemény, melyek a gödöllői Czédly Mónika divattervezőnek köszönhetőek. Mivel „Sisi” eredeti ruhatárából csak nagyon kevés darab maradt meg, a másolatokat a kutatások során szerzett fényképek és festmények alapján készítették.

Akkoriban is kedvelt volt a hölgyek körében a különböző kiegészítők viselése, az üvegvitrinben királyi kiegészítőket tekinthették meg a látogatók.

III. Erzsébet-kultusz Nógrádban

Erzsébet királyné 1898-ban bekövetkezett tragikus halála nagyon megrázta a közvéleményt. Elhunytá után többek között így írtak róla: *„Volt egy királynénk, kinek első megjelenésére ebben a fagy és a sötétség által elborított országban fák, füvek és virágok újjultak örömben, a meddő mezők termőkké váltak, a puszta megvirágzott, mint a rózsa, a néma erdők megzendültek.”* A parkok létesítésére, átnevezésére és átültetésére Darányi Ignác földművelésügyi miniszter által 1898. november 19-én meghirdetett emlékfa-ültetési program adta meg a kezdő lökést.

Az Erzsébet királyné emlékfái című könyv adatai szerint *„2787413 db Erzsébet emlékfa, cserje és bokor vert gyökeret a magyar földben”*.

A kiállítás bemutatta az Erzsébet-kultusz Nógrád megyei vonatkozású dokumentumait, különös tekintettel Salgótarjánra és Balassagyarmatra. Az Erzsébet ligetek sorában nagyon szép Nógrád megyei példa a Balassagyarmaton található, ma már Palóc ligetnek nevezett közkert. Salgótarjánban inkább az emlékfa-ültetés volt jellemző, mely során a település gazdasági életében meghatározó intézmények, gyárak igényeltek és ültettek. Ezekről számos irat megmaradt és került bemutatásra. A kiállítás során nemcsak a mai, hanem a történelmi Nógrád megye északi része, Losonc és Poltár is ismertetésre került. A megyében egyedül csak Poltáron (!) állítottak szobrot a királyné tiszteletére.

Az emeleti virtuális pont itt is lehetővé tette az érdeklődők számára a további tájékozódást a korabeli sajtó anyagából.

IV. Legyenek Önök a királyi pár!

A habkartonra kasírozott, koronázási díszruhában ábrázolt királyi pár alakját látogatóink „magukra ölthették”, és amely fotózási lehetőséget biztosított számukra.

V. „Boldog Nógrád vármegyeiek - Ismerje meg Mikszáth Kálmán és kortársai világát!”

A dualizmus-korabeli Nógrád megyét művelődéstörténeti szempontból bemutató „párbeszédet” megelőzően történeti bevezetőt mondott Sebestyén Kálmán, az MNL Nógrád Megyei Levéltárának igazgatóhelyettese.

Az bevezetőt követően került sor Dr. Gréczi-Zsoldos Enikő (egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem BTK.) és Bódi Györgyné dr. (a Balassi Bálint Megyei Könyvtár nyugalmazott igazgatója) beszélgetésére, mely a helyi emblematikus személyiségek, egyesületek, intézmények felvonultatásával érzékeltette a korabeli, pezsgő szellemi életet.

A rendezvény zárásaként egy királyi ebédre invitáltuk vendégeinket Mikszáth Kálmán ajánlásával!

A királylátogatások elmaradhatatlan eleme volt a királyi ebéd. Ehhez kapcsolódik Mikszáth Kálmán, akit az olvasóközönség, mint a vendéglátás krónikását is ismeri, aki nem vetette meg a kulináris élvezeteket.

Az érdeklődők megkóstolhatták a Mikszáth Kálmán számára is oly ízletes töltött káposztát és kapros-túróslepényt, valamint a tiszteletére alkotott Gundel János-féle „Palócleves”-t.

A rendezvény és a kiállítás társadalmi hasznosulása

Az öt pillérből álló Levéltári Nap nagyon sikeresnek bizonyult, mivel a látogatók széles körét sikerült bevonni és megismertetni a levéltár profiljával, tevékenységével. A kiállításokon kívül a ruharekonstrukciók, az installációs elemek, és a színes programok mind-mind közelebb hozták a Dualizmus korszakát látogatóink számára.

A rendezvény társadalmi hasznosulása várakozásainkon felül valósult meg, hiszen a megnyitó rendezvényen 85 fő vett részt. Ezt követően közel 100 felnőtt látogatott el a levéltárba, hogy megtekintse a kiállítást, és nemcsak Salgótarjából, hanem vonzáskörzetéből is ellátogattak hozzánk.

Nagy érdeklődést tapasztaltunk a város általános- és középiskolái részéről is. Levéltári óra keretében mutattuk be a kiállítást, négy középiskolás és három általános iskolás osztály számára, s a foglalkozásainkon összesen: 159 diák vett részt.

Nagyon köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiumának megtisztelő támogatását, mely lehetővé tette rendezvényünk színvonalas megvalósítását!

Salgótarján, 2017-11-24

Gusztiné Dr. Toronyi Judit
igazgató

**A Dualizmus Nógrádban c. Levéltári nap beszámolója a Magyar Nemzeti Levéltár
Nógrád Megyei Levéltárának honlapján az NKA 204108/1399 kódszámú pályázathoz**

az alábbi linken olvasható:

http://mnl.gov.hu/mnl/nml/hirek/ferenc_jozsef_es_sisi_nogradban_beszamolo_a_leveltari_napro

**A Dualizmus Nógrádban c. Levéltári nap fotódokumentációja
az NKA 204108/1399 kódszámú pályázathoz**

